

Įtrauki mokyklą:

kaip kurti saugią aplinką translyčiams (-ėms) mokiniams (-ėms)

Lietuvoje absoliuti dauguma (83 proc.) translyčių žmonių dar ankstyvoje vaikystėje arba besimokydami mokykloje suprato, kad yra translyčiai.¹ Todėl mokyklos pareiga yra sudaryti tinkamą ir saugią mokymosi aplinką translyčiams vaikams bei paaugliams. Šioje atmintinėje pateikti patarimai, padėsiantys kurti saugią mokyklos aplinką translyčiams (-ėms) mokiniams (-ėms).

Pagrindinės sąvokos

Lytinė tapatybė – apibūdina unikalų kiekvieno asmens lyties pajautimą bei su tuo susijusį savęs (ne)priskyrimą tam tikrai lyčiai.

Cislytis žmogus – asmuo, kurio lytinė tapatybė sutampa su lytimi, priskirta jam ar jai gimus.

Translytis žmogus – asmuo, kurio lytinė tapatybė neatitinka lyties, kuri buvo priskirta jam ar jai gimus.

Translytis vaikinai – vaikinai, kuriems gimus buvo priskirta moteriška lytis.

Translytė mergina – mergina, kuriai gimus buvo priskirta vyriška lytis.

Nebinarinės lyties / tapatybės žmogus – žmogus, kurio lytinė tapatybė neatitinka vienos – moters ar vyro – kategorijos.

¹ Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA), *LGBTI Survey Data Explorer*, 2020. Prieiga internetu: <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2020/lgbti-survey-data-explorer>.

Rekomendacijos

- ♥ **Atsižvelkite į prašymą vadinti pasirinktu vardu.** Svarbu translytę (-į) mokinę (-į) vadinti jos (jo) pasirinktu vardu, net jeigu dokumentuose nurodytas vardas yra kitoks.
- ♥ **Vartokite mokiniui (-ei) priimtinius įvardžius.** Tiek kreipiantis tiesiogiai, tiek kalbant apie mokinį (-ę) su kitais žmonėmis, svarbu vartoti įvardžius, kuriais save įvardija pats (-i) mokinys (-ė). Nepamirškite atitinkamai pritaikyti ir kitų kalbos dalių. Suklydus derėtų ramiai atsiprašyti ir pasitaisyti.
- ♥ **Su visais mokiniais elkitės vienodai.** Nereikėtų akcentuoti ar kitais būdais parodyti, kad mokinys (-ė) yra translytis (-ė).
- ♥ **Renkite lytiškumo ugdymo užsiėmimus.** Taip mokines (-ius) skatinsite atpažinti lyčių stereotipų poveikį ir didinsite sąmoningumą apie lytinių tapatybių įvairovę. Esant poreikiui, galima organizuoti seminarus ir mokyklos kolektyvui bei tėvams.
- ♥ **Reaguokite į patyčias.** Aiškiai išreikšta mokytojų nulinė tolerancija patyčioms prisideda prie saugios aplinkos kūrimo. Todėl svarbu nedelsiant stabdyti patyčias, įžeidžiančius komentarus bei juokelius apie translytiškumą ir tai, kaip turi atrodyti ar elgtis skirtingų lyčių žmonės.
- ♥ **Stiprinkite abipusį pasitikėjimą.** Pasitikėjimu grįstas ryšys tarp mokinių ir mokykloje dirbančių suaugusiųjų padrąsina mokines (-ius) kreiptis pagalbos ar patarimų.
- ♥ **Skatinkite teikti pastabas.** Rekomenduojama skatinti mokinius (-es) pranešti, jei įprasta mokykloje taikoma praktika, tvarka ar taisyklė kelia iššūkių translyčiams (-ėms) mokiniams (-ėms).
- ♥ **Užtikrinkite galimybę saugiai persirengti ar pasinaudoti tualetu.** Daliai translyčių mokinių gali būti svarbu naudotis atskiru užrakinamu tualetu, taip pat prieš kūno kultūros, šokių pamokas ir po jų persirengti privačiai.
- ♥ **Sprendimų ieškokite komandoje.** Mokytojams (-oms) susidūrus su sunkumais ar nežinant, kaip elgtis tam tikrose situacijose, svarbu kalbėtis tarpusavyje, konsultuotis su mokyklos socialiniu (-e) pedagogu (-e) ar psichologu (-e).